

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Postavení válečných uprchlíků v mezinárodním právu

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2014

VII. ročník

Autor: Jana Vorlíková

Konzultant: JUDr. Věra Honusková, Ph.D.

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO a jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 14. 4. 2014

.....
Jana Vorlíková

Podkování

Děkuji JUDr. Věře Honuskové, Ph.D. za konzultace, užitečné rady a pomoc při vedení této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	4
ÚVOD	6
1. DOPL KOVÁ OCHRANA V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	8
1.1. Dopl ková ochrana v rámci EU	10
1.1.1. Podmínky pro získání nároku na dopl kovou ochranu	11
1.1.2. Vážná újma.....	12
1.1.2.1. Nerozlišující násilí dle 1. 15 c) KS.....	13
1.1.2.2. Mezinárodní nebo vnitrostátní ozbrojený konflikt.....	13
1.1.2.3. Pojem „civilista“	14
1.1.2.4. Vážné a individuální ohrožení života nebo tělesné integrity	15
1.1.3. Obsah dopl kové ochrany	15
1.2. Prima facie uprchlíci	16
1.3. Ostatní formy dopl kové ochrany	17
2. DO ASNÁ OCHRANA V MEZINÁRODNÍM PRÁVU.....	17
2.1. Do asná ochrana v rámci EU	20
2.1.1. Poskytování do asné ochrany	21
2.1.2. Obsah do asné ochrany	22
2.1.3. Návrat	23
2.1.4. Solidarita	23
2.2. Do asná ochrana v USA	24
ZÁV R.....	26
Seznam použité literatury	28

Seznam použitých zkratek

ESD	Evropský soudní dvůr
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950
Komise	Evropská komise
KS	Směrnice EP a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci těchto zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (pracované znění), (dále rovněž „kvalifikační směrnice“)
OSN	Organizace spojených národů
Protokol z roku 1967	Protokol týkající se právního postavení uprchlíků z 31. ledna 1967
Protokol I z roku 1977	Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z roku 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů
Protokol II z roku 1977	Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z roku 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter
Rada	Rada Evropské unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SDO	Směrnice Rady č. 2001/55/ES ze dne 20. srpence 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími (dále rovněž „směrnice o dočasné ochraně“)
Statut	Statut UNHCR schválený rezolucí Valného shromáždění OSN č. 428 (V) ze dne 14. prosince 1950
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees)

USA	Spojené státy americké
Ženevské úmluvy na ochranu obětí války	zkrácené označení pro ty i Ženevské úmluvy o ochranu obětí války z roku 1949: (1) Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, (2) Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, (3) Ženevskou úmluvu o zacházení s válečnými zajatci, a (4) Ženevskou úmluvu o ochranu civilních osob za války
ŽÚ1951	Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (dále rovněž „Ženevská úmluva z roku 1951“)

ÚVOD

V současnosti neexistuje univerzální závazný dokument, jenž by upravoval postavení válečných uprchlíků, jako je tomu u klasických uprchlíků dle ŽÚ1951, kteří odešli ze země plynule z důvodů oprávněných obav před pronásledováním pro jejich rasu, náboženství, politické přesvědčení či příslušnost k sociální skupině. Státy se distancují od přijetí závazného dokumentu, jelikož problematika válečných uprchlíků je spojena s příchodem velkého počtu osob na území států, což s sebou přináší značné problémy. Válečné konflikty a s tím spojené přesuny obyvatel jsou nicméně stále a nyní i znovu aktuální, postavení válečných uprchlíků je tudíž nezbytné řešit a to jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni.

Cílem práce na téma *Postavení válečných uprchlíků v mezinárodním právu* je poukázat na jednotlivé druhy poskytované ochrany, interpretovat nejasná ustanovení a zhodnotit přínos a vhodnost daných řešení. Práce se zaměřuje na specifika postavení válečných uprchlíků a na možnosti jejich ochrany. Klíčovou otázkou je určení, kdo vlastně je válečným uprchlíkem a jak je jeho situace řešena v mezinárodním právu.

V práci používám označení „váleční uprchlíci“, pod které řadím osoby, jež byly nuceny uprchnout ze země plynule z důvodů mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu, a to i přestože se nejedná o pojem mezinárodním společenstvím uznaným a definovaným a nelze jej právně uchopit. Přesto se tudíž můžeme setkat s označením „váleční migranti“. Považuji ale pojem váleční uprchlíci za vhodný v souvislosti s vývojem jejich postavení a možností ochrany formou podpůrných instrumentů. Váleční uprchlíci jsou zranitelné osoby, které je nutné oddělit od ekonomických migrantů, jež odcházejí za lepšími pracovními a životními podmínkami. Společnost se bohužel na uprchlíky a osoby migrující z jiných důvodů dívá plošně a nerozlišuje jejich podstatu a odlišnosti. I z těchto důvodů pokládám užití sousloví „váleční uprchlíci“ za lépe vyhovující než označení „migranti“.

Problematika definice válečných uprchlíků a jejich zařazení pod rozsah ŽÚ1951 patří mezi jedno z témat práce. Ochrana válečných uprchlíků není postavena na pevných základech, což v případě jejich hromadného přesunu s sebou přináší problémy. Tato nestabilita vedla k zavedení různých forem ochrany, na kterých dnes postavení válečných uprchlíků stojí. Velkým krokem kupředu postoupila EU přijetím směrnic, jež upevní situaci

vále ných uprchlíků a stanovují právní rámec jejich ochrany. Hlavními směrnicemi a dalšími nástroji ochrany se zabírám ve své práci, avšak pouze se zaměřím na otázky, které úzce souvisí s problematikou vále ných uprchlíků . Podstatnou úlohu v souvislosti s vývojem ochrany vále ných uprchlíků zaujímá UNHCR, jehož síla a specializace má za následek respektování jeho stanovisek a doporučení států. Velkou část použitých zdrojů v této práci proto tvoří dokumenty přijaté v rámci jeho činnosti. Další zdroje tvoří především odborná literatura i články v časopisech.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První kapitola se zabývá doplňkovou ochranou. V jejím rámci je doplňková ochrana rozebrána jak z obecného hlediska, tak v souvislosti s ustanoveními konkrétních právních instrumentů . Velká pozornost je věnována právní úpravě EU. V této části práce jsou zkoumány podmínky pro získání doplňkové ochrany, se zaměřím na otázky úzce související s vále nými uprchlíky. Vedle toho se práce zamůže na otázku udělení statusu tzv. prima facie uprchlíků , přiznání ochrany *ad hoc* i formou azylu. Druhá část se věnuje dohodné ochraně vále ných uprchlíků . Tato kapitola se zamůže na obecnou charakteristiku jednotlivých prvků dohodné ochrany a na její praktickou aplikaci v státech (např. v USA), stejně jako na její užití v EU. Dále se tato část soustřeďuje na otázku návratu vále ných uprchlíků po skončení ochrany. V závěru jsou zdůrazněny a zhodnoceny zásadní poznatky a cíle.

1. DOPL KOVÁ OCHRANA V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

Dopl ková ochrana jde nad rámec defini ních znak obsažených v ŽÚ1951, otevírá se tudíž možnost ochrany pro vále né uprchlíky. Osoby, které jsou nucené opustit zemi p vodu z d vodu mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nejsou považovány za uprchlíky podle ŽÚ1951 i Protokolu z roku 1967.¹ Na základ definice uprchlíka v ŽÚ1951 je za uprchlíka považována osoba, která má oprávn né obavy p ed pronásledováním z d vod rasových, náboženských nebo národnostních, p íslušnosti k sociální skupin nebo pro zastávání politických názor . Vále ný uprchlík by spadal pod obecnou definici uprchlíka za podmínky, že by daný vále ný konflikt vyústil do situace, že by mu hrozilo pronásledování z d vod vyjmenovaných v ŽÚ1951. Mnoho válek bezpochyby má p í iny v rasových rozdílnostech i politických názorech lidí, ud lení ochrany na tomto základ však nepat í mezi zp soby ešení dané problematiky. Vále ný konflikt je generalizující a osobám proto hrozí násilí, které nemusí být nijak vázáno na jejich politické názory i p vod, ale na faktickou p ítomnost v dané oblasti. Vedle toho leží specifikum vále ných uprchlík v hromadnosti jejich út ku ze zem p vodu, což je jejich charakteristickým rysem. Pojem hromadnost i masový p íliv není definován, p esto je možné ur it základní znaky: velký počet osob, které p íjížd ní na hranice, rychlost nár stu osob a nedostate né kapacity p íjmajícího státu, p edevším nemožnost individuálního ízení provedeného u každé osoby.²

P estože byla ŽÚ1951 p íjata v kontextu hromadného uprchlictví, kdy se ve sv t objevovaly uprchlické proudy,³ sama definice uprchlíka je založena na vnímání uprchlíka jako jednotlivce, což se odráží v jejím zn ní, i v její praktické aplikaci státy, které ud lují postavení uprchlíka na individuálním základ . Uprchlík musí projít ízením, kdy se posuzuje spln ní podmínek pro ud lení ochrany. Pozornost je v nována konkrétní osob a uprchlický systém nedokáže efektivn reagovat na masový p íliv uprchlík . Uprchlík je v ŽÚ1951 jakožto mezinárodn právním dokumentu definován úzce. Objevují se názory, že ŽÚ1951 lze dokonce i vykládat v kontextu hromadného uprchlictví. Thomas Spijkerboer tento postoj opírá o preambuli ŽÚ1951, která stanoví, že „*je žádoucí, aby p edcházející mezinárodní dohody týkající se postavení uprchlík byly revidovány a sjednoceny, a aby byl novou*

¹ UNCHR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, 1992.

² UNHCR ExCom. *Ensuring International Protection and Enhancing International Cooperation in Mass Influx Situations*. 2004.

³ Jednalo se p edevším o Palestinské uprchlíky, uprchlíky z Barmy, Pákistánu i Indie.

dohodou rozšířením rozsahu ochrany dané tímto předpisem,“ a odkazuje na Vysokého komisaře pro uprchlíky Van Heuvena Geodharta prohlášením, že „*doposud tyto mezinárodní nástroje pouze upravovaly postavení specifických skupin uprchlíků. Ale účelem předkládané úmluvy je sjednotit existující dohody a úmluvy, a navíc určit status těchto uprchlíků, kteří nepožívají ochrany podle existujících nástrojů.*“⁴ Spijkerboer zdrazuje, že ŽÚ1951 byla přijata za situace uprchlických proudů a navíc byly postupně rozšířeny dle vody pronásledování o poskytnutí k sociální skupině. Tvrdí ŽÚ1951 si tudíž museli být v domě hromadné povahy uprchlických proudů. Tvrdí tedy, že individualizace byla zpočátku až následným špatným výkladem definice uprchlíka v ŽÚ1951, a že ta pokrývá i koncept hromadného uprchlictví, nicméně vázaného na pronásledování.⁵ Přestože je zřejmé, že ŽÚ1951 byla přijata za situace hromadného uprchlictví, nepovažuji názor Spijkerboera za správný. Definice uprchlíka v ŽÚ1951 je evidentně založena na individuálním postavení, a přestože došlo k rozšíření o poskytnutí k sociální skupině, i tak je nezbytné pro přijetí postavení uprchlíka naplnění subjektivních důvodů ve formě obav před pronásledováním, což je zcela jistě nezbytné hodnotit vždy zvlášť u konkrétních jednotlivců a není možné tak efektivně reagovat na hromadné uprchlictví.

Před přijetím ŽÚ1951 byly z etelů viditelné úmysly mezinárodního společenství přijmout ochranu uprchlíků na skupinovém základě. Společnost národů během své působnosti charakterizovala uprchlíky na skupinovém postupu. Na nedostatek definice uprchlíka reagovaly některé státy přijetím doplňkových instrumentů na regionální úrovni. Rozšířenou definici uprchlíka aplikovatelnou na situace hromadného uprchlictví nalezneme v Úmluvě Organizace africké jednoty z roku 1969 i v Cartagenské deklaraci z roku 1984, které pod definici uprchlíka zahrnují i osoby, které byly nuceny opustit zemi před vodou, protože jejich životy, bezpečnost nebo svoboda byly ohroženy všeobecným násilím i cizí agresí. Situace v Asii je odlišná, protože mnoho států nepřijalo ŽÚ1951 a nenalezneme zde ani jiný závazný dokument. Svůj význam ale bezpochyby mají Bangkotské principy, které rozšířují definici uprchlíka obdobně jako dva předcházející dokumenty, i když jde pouze o *soft law*.

Zásadní roli hraje UNHCR, který zastřešuje ochranu uprchlíků na mezinárodní úrovni. Ani UNHCR nemá ve svém Statutu obsaženo poskytování ochrany válečným uprchlíkům.

⁴ SPIJKERBOER, T. 'Subsidiarity in Asylum Law: The Personal Scope of International Protection'. Brussels, Odysseus Network, 2002.

⁵ Ibid., s. 28 – 29.

Nicmén , krom úkol zde uvedených, plní UNHCR i další úkoly, kterými ho pov í Valné shromážd ní OSN nebo Hospodá ská a sociální rada. UNHCR v roce 1994 uvedl, že „...rezoluce Valného shromážd ní m ly za následek rozší ení kompetencí Vysokého komisa e i na uprchlíky utíkající p ed ozbrojeným konfliktem...V souladu s t mito rezolucemi...se stalo b žnou a konsistentní politikou a praxí UNHCR poskytovat mezinárodní ochranu, mobilizovat humanitární pomoc a hledat ešení pro uprchlíky prchající z d vodu ozbrojeného konfliktu stejn jako t ch, kte í prchají p ed pronásledováním.“⁶ Postupn tedy došlo k rozší ení mandátu UNHCR o další kategorie, mezi které se adí i osoby, které uprchly ze zem p vodu z d vodu ozbrojeného konfliktu.

1.1. Dopl ková ochrana v rámci EU

Absence mezinárodního kontrolního mechanismu, který by zašti oval ŽÚ1951, nechala aplikaci úmluvy na národních právních ádech, což m lo za následek rozt íšt nou interpretaci a aplikaci povinností stát . Dopl ková ochrana zároveň není upravena na univerzální úrovni formou mezinárodní úmluvy. EU reagovala na úzké vymezení uprchlík v rámci evropského azylového systému p íjetím KS. Ta poskytuje právní rámec pro dopl kovou ochranu a za azuje pod pojem mezinárodní ochrany jak status uprchlíka, tak dopl kové ochrany. Pojem uprchlík je však v KS chápán ve smyslu definice v ŽÚ1951 založené na oprávn ných obavách p ed pronásledováním.

lenské státy EU nezamýšlely utvo ení nového druhu ochrany, nýbrž hierarchického vztahu, kde dopl ková ochrana má být pod ízena primátu ochrany uprchlík dle ŽÚ1951, jenž se vyzna uje nad azeným postavením.⁷ „Výsledkem je politický kompromis...konzervativní ve svém rozsahu...Novým‘ prvkem dopl kové ochrany v této sm rnici je ustanovení, které ur uje status pro jejího p íjemce, a koliv tento dohodnutý status v sob odráží hierarchickou strukturu KS, což se rovná ‚plné a vše zahrnující‘ aplikaci ŽÚ1951 spolu s nad azeným statusem uprchlík .“⁸ Výsadní postavení uprchlického statusu je z etelné i ze zn ní KS, jelikož dopl ková ochrana m že být ud lena, pokud žadatel nespl uje podmínky pro uznání za uprchlíka. Nedošlo tedy k zavedení rovnocenného druhu ochrany,

⁶ UNHCR. *Note on International Protection*, 1994, bod 31.

⁷ European Commission. *‘Explanatory Memorandum’ in Proposal for a Qualification Directive*, 2001, s. 4-5.

⁸ MCADAM, J.: *The European Union Qualification Directive: The Creation of a Subsidiary Protection Regime* (2005) 17(3) IJRL, s. 14.

ale k rozšíření ochrany již dříve poskytované a vycházející z ŽÚ1951, a to konkrétně o osoby ohrožené v důsledku nerozlišujícího násilí během válečného konfliktu.

1.1.1. Podmínky pro získání nároku na doplňkovou ochranu

Navzdory faktu, že charakteristickým rysem válečného uprchlictví je hromadnost spotřebujících v útěku velkého počtu osob, je podstatou doplňkové ochrany v EU individuální určení.⁹ Určení je založeno na individuálním posouzení toho, zda osoba splňuje podmínky pro udělení doplňkové ochrany či nikoliv. Získat status doplňkové ochrany znamená být uznán za osobu, která má nárok na doplňkovou ochranu. Vymezení osoby, která má nárok na doplňkovou ochranu, nalezneme v čl. 12 f) KS.

Udělení ochrany je omezeno *ratione personae* na příslušníky nelenkých zemí a osoby bez státní příslušnosti. Dále je pro udělení doplňkové ochrany podstatné, že osoba nesplňuje podmínky pro uznání za uprchlíka, jak jsou obsaženy v KS.¹⁰ K posouzení, zda je osoba oprávněna získat status doplňkové ochrany, dochází až po zhodnocení, zda bude či nebude uznána za uprchlíka. Výjimkou je dojit k posuzování pouze doplňkové ochrany, pokud žadatel podá žádost o mezinárodní ochranu z důvodů, které vyloučí použití ŽÚ1951, například kdyby tvrdil hrozbu vážné újmy spotřebujícím v nerozlišujícím násilí dle čl. 15 c) KS, a nelenký stát by tak mohl posuzovat případ bez aplikace kapitoly III týkající se výhradních podmínek pro postavení uprchlíka.¹¹

Souběžně status si lze představit, když osoba požádá o udělení mezinárodní ochrany a na tomto základě jí bude přiznán status doplňkové ochrany, ale zároveň zamítnuto přiznání postavení uprchlíka. V průběhu rozhodování o oprávněném postedku proti zamítnutí postavení uprchlíka by tak došlo k přiznání jak statusu žadatele, tak i doplňkové ochrany.¹²

Dalším požadavkem je, že se osoba nachází mimo zemi původu, kterou se rozumí jedna nebo více zemí, jejichž státní příslušnost žadatel má, nebo u osoby bez státní příslušnosti

⁹ JÍLEK, D. (eds.). *Společný evropský azylový systém: doplňková ochrana. Sborník*. 1. vyd. MU, PF, 2007, s. 218.

¹⁰ Srov. kapitolu III. KS.

¹¹ HAILBRONNER, K. "EU Immigration and Asylum Law – Commentary". Verlag C.H. Beck, 2010, s. 1138-1139.

¹² srov. BATTJES, H. *European Asylum Law and International Law*. Leiden: MN Publishers, 2006, s. 273.

jedna nebo více zemí dosavadního pobytu.¹³ Souasn musí žadatelova situace dojít do fáze, že mu reáln hrozí vážná újma uvedená v l. 15 KS. V neposlední ad je nutné splnit podmínku, že žadatel nem že nebo není ochoten využít ochrany zem svého p vodu. Na záv r se posoudí, zda se na osobu nevztahuje vylučovací klauzule v l. 17.

D kazní b emeno leží na žadateli, jenž prokazuje, že existují závažné d vody se domnívat, že pokud by se vrátil do zem p vodu, byl by vystaven reálné hrozb , že utrpí vážnou újmu uvedenou v l. 15. M ítko d kaz je pro dopl kovou ochranu vyjád eno jako „závažné d vody se domnívat“. Z uvedeného vyplývá, že dokazování stojí pouze na objektivním testu, nikoliv i na subjektivním, jak je tomu u postavení uprchlíka, který musí prokazovat oprávn ěné obavy p ed pronásledováním.¹⁴

1.1.2. Vážná újma

Pro získání nároku na dopl kovou ochranu je zásadní posouzení existence reálné hrozby vážné újmy definované v l. 15 KS. V souvislosti s vále nými uprchlíky se zam ůji na vážnou újmu uvedenou v l. 15 c) spo ívající ve vážném a individuálním ohrožení života nebo t lesné integrity civilisty v d sledku nerozlišujícího násilí b hem mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu. Mezi p vodce vážné újmy pat í stát, strany nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou ást území státu, i nestátní p vodci, lze-li prokázat, že tito p vodci, v etn mezinárodních organizací, nejsou schopni nebo ochotni poskytnout ochranu p ed vážnou újmu.

Vážná újma se liší od oprávn ěných obav p ed pronásledováním. Rozdíl spo ívá v absenci kauzální spojitosti vážné újmy s taxativními d vody pronásledování.¹⁵ Dopl ková ochrana poskytuje podp rnou ochranu, pokud osoba nespĺ uje kritéria pro ud lení statusu uprchlíka, a nevyžaduje po žadatelích prokázání souvislosti mezi hrozící újmu a d vody typu politického pronásledování. Vedle toho se odlišují v p ístupu hodnocení vážné újmy i oprávn ěných obav p ed pronásledováním p i dokazování. U dopl kové ochrany posta í žadateli objektivn prokázat hrozbu vážné újmy, nikoliv subjektivní obavu z takového následku.

¹³ srov. l. 2 n) KS.

¹⁴ MCADAM, J. *The Qualification Directive: An Overview*, Nijmegen, 2007, s. 17.

¹⁵ KOSA , D., MOLEK, P., HONUSKOVÁ, V., JURMAN, M., LUPA OVÁ, H. *Zákon o azylu. Komentá .* Praha: WK, 2010, s. 160.

V souvislosti s vážnou újmou je nezbytné se zamyslet nad ustanovením čl. 2 f), které jako jednu z podmínek stanoví existenci „závažných důvodů“, že by osoba byla vystavena reálné hrozbě vážné újmy. „Závažné důvody“ značí vysokou pravděpodobnost, že by osoba byla vystavena reálnému nebezpečí způsobení vážné újmy. Musí se jednat o jistotu, nikoli o pouhou teorii či možnost.¹⁶

1.1.2.1. Nerozlišující násilí dle čl. 15 c) KS

Udělení doplňkové ochrany na základě čl. 15 c) odráží existenci konzistentní praxe států, které poskytují ochranu lidem, kteří jsou nuceni uprchnout ze země před tvrdými a systematickými porušeními lidských práv v rámci ozbrojeného konfliktu. Poskytování ochrany vyplývá ze zásady *non-refoulement*. Tento typ vážné újmy patří k nejkontroverznějším ustanovením směrnice.

Rozpory spojené s výkladem čl. 15 vedly nizozemskou Státní radu k položení předběžné otázky ESD, který na ni odpověděl prostřednictvím rozsudku ve věci *Elgafaji*.¹⁷ Rozsudek se stal významným mezníkem pro interpretaci daného ustanovení a zdůraznil odlišnosti v rozsahu i znění čl. 15 a) a b) ve vztahu k čl. 15 c). Základem pro posouzení byla skutečnost, že čl. 15 c) je výrazně užší ve svém rozsahu než zbylé části čl. 15 a to v tom smyslu, že poskytuje ochranu pouze osobám zasaženým ozbrojeným konfliktem, a to konkrétně jen civilistům. Bylo tedy na snaze se zaměřit na to, co navíc čl. 15 c) ve své podstatě přináší v porovnání s čl. 15 a) a b). Svým rozsudkem ESD jasně vyvodil, jaký je vztah mezi doplňkovou ochranou a ochranou upravenou v EÚLP. ESD konstatoval, že „čl. 15 c) [KS] je ustanovením, jehož obsah se od obsahu čl. 3 EÚLP liší, a jehož výklad tak musí být prováděn autonomně, při dodržení základních práv zaručených EÚLP.“¹⁸ Doplňková ochrana proto v tomto ohledu zaručuje více ochrany než EÚLP, která daný prvek ochrany obsažený v čl. 15 c) neobsahuje.

1.1.2.2. Mezinárodní nebo vnitrostátní ozbrojený konflikt

Nerozlišující násilí musí probíhat během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu. Mezinárodní ozbrojený konflikt nepředstavuje z hlediska výkladu problém a

¹⁶ MCADAM, J.: *The European Union Qualification Directive: The Creation of a Subsidiary Protection Regime* (2005) 17(3) IJRL, s. 472-473.

¹⁷ *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU: Court of Justice of the EU, 17 Febr. 2009.

¹⁸ *Ibid.*, bod 28.

úpravu nalezneme v Ženevských úmluvách na ochranu obětí války, složitější je však výklad vnitrostátního konfliktu. Dříve se pro určení vnitrostátního konfliktu odkazovalo na úpravu tzv. „konfliktu, který nemá mezinárodní ráz“ a jeho kritéria nacházející se v Protokolu II z roku 1977.

V lednu roku 2014 však došlo k přijetí rozsudku SDEU ve věci *Diakité*,¹⁹ kde se soud zabýval právě otázkou určení, co se dle čl. 15 c) KS považuje za vnitrostátní ozbrojený konflikt. Během řízení o kasační stížnosti belgický soud podal předloženu otázku k SDEU, zda má být čl. 15 c) vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení poskytuje ochranu pouze v případě „vnitrostátního ozbrojeného konfliktu“, jak je vykládán mezinárodním humanitárním právem, a to zejména s odkazem na společný čl. 3 ty Ženevských úmluv na ochranu obětí války, a není-li tomu tak, na základě jakých kritérií musí být posouzena existence takového konfliktu pro účely určení, zda má mít osoba nárok na doplňkovou ochranu. SDEU se s otázkou vypořádal a uvedl, že „*čl. 15 c) směrnic musí být vykládán v tom smyslu, že pro účely použití tohoto ustanovení je třeba mít za to, že existuje vnitrostátní ozbrojený konflikt, stojí-li žádná armáda státu proti jedné nebo několika ozbrojeným skupinám, nebo stojí-li proti sobě dvě nebo více ozbrojených skupin, aniž je nezbytné, aby tento konflikt mohl být kvalifikován jako ozbrojený konflikt, který nemá mezinárodní ráz ve smyslu mezinárodního humanitárního práva a aniž jsou intenzita ozbrojených střetů, stupeň organizace proti sobě stojících ozbrojených sil nebo délka konfliktu posuzovány odděleně od míry násilí panujícího na dotyčném území.*“²⁰ SDEU ve svém rozhodnutí zdůraznil, že mezinárodní humanitární právo a režim doplňkové ochrany stanovený KS sledují odlišné cíle a zavádí jasné oddělené mechanismy ochrany.

Skutečnost, jestli v zemi probíhá vnitrostátní nebo mezinárodní konflikt, považují z hlediska určení doplňkové ochrany za irelevantní. Směrnice, ani výkladová stanoviska nenaznačují, že by některý z typů konfliktů měl přednost nebo výsadní postavení v jednom či druhém, stačí tedy, pokud situaci v zemi přivedou naplnit kritéria alespoň jednoho z nich.

1.1.2.3. Pojem „civilista“

¹⁹ *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU: SDEU, 30 led. 2014.

²⁰ *Ibid.*, bod 35.

Vážná újma ve formě vážného a individuálního ohrožení života nebo tělesné integrity podle čl. 15 c) musí směřovat vůči civilistovi. Civilista je v čl. 50 Protokolu I z roku 1977 definován negativně jako „osoba, která nepatří do žádné z kategorií osob uvedených v článku 4 A) 1), 2), 3), 6) Težké úmluvy a v článku 43 tohoto Protokolu.“ Zjednodušenou formulací lze uvést, že civilistou je každá osoba, která není členem ozbrojených sil strany konfliktu. Osobní rozsah doplňkové ochrany je tudíž omezen v neprospěch příslušníků ozbrojených sil. Dané omezení se však neuplatňuje ve vztahu ke zdravotnickému a duchovnímu personálu příslušníkem v rámci jednotky. V případě nejistoty ohledně zařazení dotčené osoby pod definici civilisty příslušníka ozbrojených sil, je vhodným řešením předložení předložení předložené otázky SDEU. Zároveň pro určení, zda je osoba žadatele civilistou či nikoliv, je možné vycházet z čl. 50 Protokolu I z roku 1977, který stanoví, že „[v] případě pochybnosti, zda osoba je civilní osobou, bude taková osoba považována za osobu civilní.“

1.1.2.4. Vážné a individuální ohrožení života nebo tělesné integrity

Otázkou míry individualizace se zabýval ESD ve zmíněném rozsudku ve věci *Elgafaji*, když zkoumal výklad čl. 15 c) ve spojení s čl. 2 f).²¹ ESD dospěl k závěru, že „existence vážného a individuálního ohrožení života nebo tělesné integrity...není podložena podmínkou, že žadatel předloží důkazy, že v ohrožení je konkrétně on sám, z čehož skutečnost, které jsou důležitá pro jeho osobní situaci. Existence takového ohrožení může být výjimkou považována za prokázanou, pokud míra nerozlišujícího násilí, kterou se vyznačuje probíhající ozbrojený konflikt...dosáhne natolik vysoké úrovně, že existují závažné důvody domnívat se, že by civilista byl v případě vrácení do dotčené země vystaven – z pouhého důvodu své přítomnosti na území této země – reálnému nebezpečí uvedeného ohrožení.“²² V takovém případě by bylo nepodstatné, zda žadatelova tvrzení jsou nebo nejsou rozhodná, jelikož již samotná existence takto intenzivního konfliktu by ho opravovala k udělení doplňkové ochrany. Dále ESD uvedl, že „tím více je žadatel v případě schopen prokázat, že je specificky dotčen z důvodu skutečnosti vlastních jeho osobní situaci, tím nižší míra nerozlišujícího násilí bude požadována pro to, aby mohl mít nárok na doplňkovou ochranu.“²³

1.1.3. Obsah doplňkové ochrany

²¹ V současně době se jedná o písm. f), před úpravou nově KS se myslí zejména písm. e).

²² *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU: Court of Justice of the EU, 17. února 2009, bod 43.

²³ *Ibid.*, bod 39.

Úprava v KS zaručuje osobám, kterým byla doplnková ochrana udělena, povolení k pobytu, které má platnost alespoň jeden rok s možností prodloužení alespoň o dva roky. Zároveň stát přiznává povolení k pobytu i rodinným příslušníkům, jelikož jednou ze zásad mezinárodní ochrany je zachování celistvosti rodiny. Výhodou doplnkové ochrany je bezpochyby vystavení dokladu, na základě kterého může osoba vycestovat mimo území státu. Velmi důležitým právem je možnost vykonávat zaměstnání, dále zajištění přístupu ke zdravotní a sociální péči, přístupu nezletilých osob k systému vzdělávání a další. Pozice osob, kterým byla přiznána doplnková ochrana je proto výhodná a usnadňuje zejména uprchlíkům do společnosti, i když jen na omezenou dobu.

1.2. Prima facie uprchlíci

S příchodem velkého počtu uprchlíků je spojena nemožnost provést řízení na individuálním základě z technických i finančních důvodů nebo pro časovou tíseň. Státy tradičně reagovaly na masový příliv osob udělením statusu tzv. prima facie uprchlíků, tedy zjevných uprchlíků. Jedná se o situace, kdy je nutné reagovat rychle a poskytnout pomoc, avšak není možné posuzovat postavení osob na individuálním základě. Státy tak podporují ochranu formou speciálního statusu. UNHCR ve své práci se pojednává o situacích, kdy „byly celé skupiny osob odvezeny za okolností naznačujících, že členové takové skupiny by mohli být jednotlivě posuzováni jako uprchlíci. V těchto situacích je nutnost poskytnout pomoc často nesmírně naléhavá a z důstojných praktických důvodů nemusí být možné individuálně rozhodnout o právním postavení uprchlíka u každého člena skupiny. Proto je zde využíváno právního prostředku tzv. „skupinového určení“ právního postavení uprchlíků, přičemž každý člen takové skupiny je považován prima facie (tj. přičemž není možné dokázat opak) za uprchlíka.“²⁴ V případě udělení statusu zjevných uprchlíků dochází k odložení individualizovaného řízení do doby, než nebo pokud bude nezbytné určit rozsah oprávnění i povinností ve vztahu k jednotlivci.²⁵ Sama podstata hromadného uprchlictví totiž ztíží i neumožňuje okamžité poskytnutí plných standardů předvídaných ŽÚ1951.²⁶

²⁴ UNCHR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, 1992, bod 44.

²⁵ UNHCR. *Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework*, 2001, bod 4.

²⁶ *Ibid.*, bod 7.

K udlení doplňkové ochrany došlo v roce 2005, kdy UNHCR reagoval na situaci v Uzbekistánu a přiznal tento status 425 uprchlíkům. Tento status je ve značné míře používán v Africe a Latinské Americe, a zároveň se s jeho aplikací setkáme i v zemích, které nemají právní úpravu zabývající se postavením uprchlíků, jako například státy jižní Asie.²⁷

1.3. Ostatní formy doplňkové ochrany

Vedle výše zmíněných forem ochrany je možné, aby váleční uprchlíci získali ochranu na základě udlení azylu. Ten však patří mezi nástroje upravené vnitrostátními právními předpisy jednotlivých zemí. Udlení azylu tudíž závisí na úvaze přijímajícího státu, jelikož z jeho strany se jedná o výkon subjektivního práva.²⁸ Na přiznání azylu tedy není právní nárok. Tento postup však nepovažuji za nejvhodnější řešení, jelikož efektivně neodpovídá na specifika válečného uprchlictví, a bude se složité aplikovat na situace přesunu velkého počtu osob.

Eventuálně je možné přiznání výhod určitým skupinám *ad hoc*. Takový postup by se evidentně dokázal alespoň zčásti vypořádat s problematikou válečných uprchlíků, jelikož by poskytl ochranu většímu počtu osob. Otázkou však zůstává, jaký by byl obsah ochrany a výhody osob požívajících daného statusu, což by záleželo na úvaze přijímajícího státu, samozřejmě za dodržení zásad humánního zacházení, jelikož není žádný závazný dokument, který stanovuje meze a obsah daného postavení. Vedle toho by šlo pouze o nárazové řešení, kdy se nedá předvídat jednání státu, zda ochranu udělí, či nikoliv. Na druhou stranu, právní nezávažnost postupu udlení ochrany *ad hoc* by však pro státy mohlo být lákavým řešením, jelikož by si samy rozhodovaly, zda ochranu udělí a nebyly by vázány pevnými pravidly a rozhodnutími orgánů nadnárodního charakteru.

2. DO ASNÁ OCHRANA V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

V případech hromadného uprchlictví, kdy není možné přiznat postavení uprchlíka na individuálním základě, nastupuje jako řešení institut doasné ochrany. Jde o nouzový nástroj

²⁷ JACKSON, I. *The Refugee Concept in Group Situations*, MN, The Hague, 1999.

²⁸ ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V., a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví 2*. SCRIPTA IURIDICA, Praha. 2012, s. 21.

v reakci na masový p íliv, který nahrazuje individuáln ur ený status uprchlíka a znamená tak možnost ešení postavení vále ných uprchlík .²⁹ Z d vodu neexistence závazné definice masového p ílivu ur ující konkrétní m ítko a faktu, že se v zemích bude situace n kdy zna n lišit, a v rozloze území i po tu obyvatel, je dle mého názoru nezbytné posuzovat skute nost, zda se jedná o masový p íliv, vždy p ípad od p ípadu.

Do asná ochrana musí být chápána jako humanitární a nepolitický akt,³⁰ nikoliv jako akt odvislý od politického p esv d ení p íjmajícího státu. Cílem do asné ochrany je zlepšit existující rámec mezinárodní ochrany a vyplnit mezery, které se v n m objevují, nikoliv tuto úpravu podkopávat.³¹ UNHCR se vedle pozitivního vymezení zam íl i na otázku, co není do asnou ochranou, a stanovil, že „do asná ochrana není ochranným plánem nahrazujícím existující mezinárodní závazky, konkrétn ĚÚ1951 a Protokol z roku 1967, nebo regionální uprchlické instrumenty, nap íklad, kdy je status tzv. *prima facie* uprchlík i jiný p ízniv jší zp sob ochrany dostupný a/nebo vhodný; není náhradou za ádné ízení smíšených migra ních tok ; není vhodná, pokud se pobyt prodlouží.“³² Zám rem do asné ochrany tedy není nahradit jiné mechanismy nebo regionální formy ochrany, které dané situaci lépe vyhovují.

Do asná ochrana není novým institutem, i když její obsah a právní základy nejsou z velké ásti definovány.³³ Podstatou je okamžitá ochrana p ed *refoulement*. Praxe stát v p ípadech masového p ílivu osob podporuje pohled na to, že zásada *non-refoulement* se používá jak na individuální uprchlíky s od vodn ým strachem p ed pronásledováním, tak na velké skupiny osob, které se nemohou vrátit do zem jejich p vodu za ur itých okolností.³⁴ P í hromadném p ílivu není možné provád t individuální ízení o ud lení postavení uprchlíka dle ĚÚ1951 a nerozlišuje se tak klasickým zp sobem mezi jednotlivými osobami. Otázka vztahu do asné ochrany a ĚÚ1951 pat í dodnes k ne zcela vyjasn ým. Nicmén ě je z ejmé, že mezi p íjemce do asné ochrany se adí jak osoby, které spl ují podmínky pro ud lení postavení uprchlíka na

²⁹ FELLER, E., TÜRK, V., NICHOLSON, F. and UHCR (eds), *Refugee protection in international law: UNHCR's global consultations on international protection* (CUP, 2003), s. 589.

³⁰ UNHCR. *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*. 2014, bod 8.

³¹ TÜRK, V., EDWARDS, A., BRAEUNLICH, M. 'Introductory Note to the San Remo Summary Conclusions on Temporary Protection' (2013) 25(1) IJRL 177.

³² UNHCR. *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*. 2014, s. 8.

³³ UNHCR. *Roundtable on Temporary Protection International Institute of Humanitarian Law*, 2012, s. 178.

³⁴ GOODWIN-GILL, G., MCADAM, J.: *The Refugee in International Law*, OUP, 2007, s. 205.

základ ŽÚ1951, tak i osoby, které podmínky nesplují, mezi nž se řadí i váleční uprchlíci.³⁵

V minulosti byli nejčetnějšími uprchlickými skupinami afgánští uprchlíci v Pákistánu a Íránu, Etiopané v Súdánu, Mosambičané v Malawi, kteří primárně utíkali kvůli občanským válkám. UNHCR reagoval na problém hromadného uprchlictví přijetím Executive Committee Conclusion No 22 z roku 1981. Mezi uprchlíky, kteří tvořili část těchto hromadných přesunů, se řadili jak uprchlíci spadající pod definici ŽÚ1951, tak osoby, které kvůli vnější agresi, okupaci, cizí nadvládě nebo událostem, které vážně narušovaly veřejný pořádek v části i v celé zemi pobyvající byly nuceny žádat útočiště mimo svou zemi.³⁶

Ochrana spoívá v poskytnutí dočasné ochrany státem, kde uprchlík první požádá o útočiště, a to za situace, že udělení trvalé ochrany státem není možné. Dočasná ochrana v sobě zahrnuje minimální standardy jako povolení k pobytu na stanovenou dobu, poskytnutí přístěšís, důstojné zacházení a další. UNHCR vedle toho zdůraznil, že v případě prodlouženého pobytu bude třeba, aby se úroveň standardů postupně zvyšovala,³⁷ což s sebou bude přinášet další náklady. V bodě 2 UNHCR sám uznává, že hromadné uprchlictví s sebou přináší vážné problémy (výdaje, bezpečnostní problémy) pro dotčené státy, které reagují nedělením trvalé ochrany uprchlíkům. Státy tudíž mají na žádost zatíženému státu vypomoci a přijmout opatření sloužící k usnadnění dobrovolného návratu uprchlíků. K otázce solidarity se tento dokument vyjadřuje ve svém posledním bodě, ve kterém stanovuje, že vlády států mají též žádat, aby příjiny, které vedly k hromadnému přílivu uprchlíků, byly pokud možno odstraněny, a došlo k nastolení podmínek vhodných pro dobrovolný návrat uprchlíků. Dobrovolný návrat je zároveň vnímán jako nejvhodnější řešení situací masového přílivu.³⁸

Ve světle nedávných událostí v severní Africe a na Blízkém východě se dočasná ochrana stala opět aktuální. Ze statistik UNHCR vyplývá, že od počátku krize v Sýrii v roce 2011 do stejné čtvrtiny roku 2013, více než 2 miliony Syřanů uprchly z jejich země a přibližně 4

³⁵ UNHCR, *Global Consultations on International Protection: Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework*, 2001, bod 1.

³⁶ UNHCR. Executive Committee Conclusion No 22 (1981), 'Protection of Asylum-Seekers in Situation of Large-Scale Influx', bod 1.

³⁷ UNHCR. *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*, 2014, bod 16.

³⁸ UNHCR. *Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework*, 2001, bod 10.

miliony byly přesídleny v rámci Sýrie.³⁹ Masivní přesun znamenal nápor především na Turecko, které na danou situaci reagovalo v říjnu 2011 udělením dočasné ochrany, která pokračuje dodnes.⁴⁰ V současné době se na území Turecka nachází 679 697 syrských uprchlíků.⁴¹

Aktuální je také otázka tzv. smíšených proudů, kdy v rámci jedné vlny uprchlíků dojde ke spojení odlišných skupin, kde některé osoby by měly nárok na udělení různých forem mezinárodní ochrany, avšak jiné by požadavky nesplnily. Může jít například o tzv. ekonomické i environmentální migranty. Kdyby na základě tohoto problému muselo docházet k individualizovanému řízení a prokazování všech skutečností spojených s dotyknou osobou, dočasná ochrana by ztratila svůj smysl.

Dočasná ochrana může na určitou dobu odložit individualizované řízení do chvíle, než je bude možné provést. Jiným možným důsledkem udělení dočasné ochrany je následné udělení trvalého statusu po uplynutí určité delší doby, což samozřejmě záleží na uvážení přijímajících států. Nebo si lze představit, že osoba na území státu žádá o udělení postavení uprchlíka a až po zamítnutí této žádosti následně požádá o dočasnou ochranu. Musím ale zdůraznit, že za všech okolností, a už osobně uplynula dočasná ochrana či jí teprve běží, jsou státy povinny, pokud osoba podá žádost o udělení postavení uprchlíka dle ŽÚ1951, umožnit osobě vedení individualizovaného řízení alespoň po skončení dočasné ochrany, kdy odepření této možnosti by bylo v rozporu s mezinárodními závazky států a principy uprchlického práva.⁴²

2.1. Dočasná ochrana v rámci EU

Úprava dočasné ochrany není obsažena v univerzální úmluvě, podrobnou úpravu ale nalezneme v právu EU ve SDO. Státy se tímto způsobem postavily k řešení hromadného přílivu osob, který se objevil v 90. letech 20. století, a rozšířily tak ochranu, aniž by musely uprchlíkům připisovat individuální status předpokládaný ŽÚ1951. Dočasná ochrana na základě této směrnice však doposud nebyla uplatněna. Dočasná ochrana je chápána jako výjimečný instrument, který poskytuje okamžitou a dočasnou ochranu vysídleným osobám v případě jejich hromadného přílivu nebo bezprostředně hrozícího hromadného přílivu, pokud se tyto

³⁹ UNHCR. *2014 UNHCR country operations profile - Middle East and North Africa*, 2014.

⁴⁰ UNHCR. *2014 UNHCR country operations profile – Turkey*, 2014.

⁴¹ UNHCR. *Syria Regional Refugee Response*, 2014.

⁴² International Law Association, *Resolution 5/2002 on Refugee Procedures*, 2002, bod 7

osoby nemohou vrátit do země p vodou, a zejména pokud zároveň existuje riziko, že azylový systém nebude schopen vypořádat se s tímto přílivem bez nepříznivých úniků na vlastní úinné fungování a na zájmy těchto osob a dalších osob žádajících o ochranu. Hromadný příliv ve svém důsledku zasahuje i do otázek souvisejících s klasickými uprchlíky v té chvíli žádajícími o status uprchlíka. Hromadný příliv tak z technických, časových a kapacitních důvodů může ztížit udělení statusu jednotlivým uprchlíkům, kteří s hromadným přílivem nemají nic společného, je proto vhodné odpovědět na hromadný případ dočasnou ochranou. Na základě dočasné ochrany dochází k odložení přezkoumání žádostí osob o jiné formy mezinárodní ochrany, než bude možné žádosti individuálně posuzovat. Stát může však není bráněno, aby dále prováděl individualizovaná řízení, pokud to budou moci zvládat. Jestliže však osoba nesplní požadavky pro udělení statusu uprchlíka i doplňkové ochrany, nemůže být navrácena, je-li možné aplikovat dočasnou ochranu.

Jak vyplývá z čl. 2 SDO, vysídlenými osobami se rozumí státní příslušníci této země nebo osoby bez státní příslušnosti, které musely opustit zemi i oblast p vodou nebo byly evakuovány a nemohou se s ohledem na stávající situaci v zemi vrátit za bezpečných a trvalých podmínek. Směrnice zde dokonce odkazuje na ŽÚ1951, když zmíní, že se jedná o osoby, na které by se případně mohl vztahovat čl. 1 oddíl A. Pjde zejména o osoby, které uprchly z oblastí ozbrojených konfliktů nebo endemického násilí a osoby, kterým vážně hrozí systematické nebo obecné porušování lidských práv, i osoby, které se staly oběmi takového porušování. Dočasná ochrana poskytuje ochranu v případě hromadného přílivu, který znamená příchod velkého počtu vysídlených osob z určité země nebo zeměpisné oblasti do EU.

2.1.1. Poskytování dočasně ochrany

Dočasná ochrana je časově omezená na dobu jednoho roku, kdy její trvání může být automaticky prodlouženo o šest měsíců, avšak nejdéle o jeden rok. Důvodem pro dočasnost je bezpochyby náročnost, kterou s sebou poskytnutí ochrany velkému počtu osob přináší. O tom, zda se jedná o případ hromadného přílivu, rozhodne Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise, která rovněž posuzuje žádosti států na předložení návrhu Rady. Rozhodnutí Rady pak zavádí dočasnou ochranu vysídlených osob ve všech členských státech.⁴³ Jelikož o

⁴³ srov. čl. 5 SDO.

udlení do asné ochrany rozhoduje Rada, která sama posuzuje danou situaci, jednotliví uprchlíci tudíž nenesou odpovědnost a nemusí prokazovat, že jsou na svých právech ohrožováni. S ohledem na to, že se nejedná o institut založený na posouzení klasických žádostí stanovujících individuální důvody k udělení ochrany jako u doplňkové ochrany, probíhá poskytování do asné ochrany jinak. Do asné ochrany se zavádí hromadně pro skupinu osob, proto jednotlivci, kteří uprchli z oblastí ozbrojených konfliktů nebo endemického násilí (1.2.c.i)) prokazují v řízení o podané žádosti pouze příslušnost ke skupině, které je ochrana udělena. Tato situace totiž nezakládá spojitost mezi újmou a osobou oprávněnou k ochraně.⁴⁴ Nicméně situace, kdy osobám vážně hrozí porušování lidských práv (1.2.c.ii)), takovou spojitost zakládá, a proto pouhý výskyt systematického nebo obecného porušování lidských práv nepostačuje k udělení do asné ochrany a Rada při svém rozhodování musí zkoumat, zda jsou splněny podmínky existence vážné hrozby.

Za situace, kdy po skončení do asné ochrany není možné poslat dotčené osoby zpět, jelikož stále přetrvávají důvody pro poskytnutí do asné ochrany, může Rada rozhodnout o jejím prodloužení až o jeden rok na návrh Komise.

2.1.2. Obsah do asné ochrany

Do asné ochrany má deklaratorní charakter, jelikož vysídlené osoby jsou oprávněny se stát příjemci do asné ochrany jejím zavedením Radou a to na základě skutečnosti, že patří k dotčené skupině spadající pod rámec její ochrany. To znamená, že jakmile je do asné ochrany zavedena, musí být se všemi žadateli, kteří tvrdí svoji příslušnost k dotčené skupině, zacházeno v souladu se standardy obsaženými ve SDO.⁴⁵

Osoby požívající ochrany získávají povolení k pobytu na celé období jejího trvání. Musí jim být umožněno vykonávat zaměstnání. Tato úprava se liší od úprav ve většině vyspělých zemí světa, kde přístup uprchlíků na trh práce je buďto zcela zablokovaný a značně omezen.⁴⁶ Lidské státy zároveň zajistí možnost přiměřeného ubytování, poskytnutí nezbytné pomoci v podobě sociálních dávek, jakož i zdravotní péče a přístup nezletilých osob do vzdělávacího systému. V SDO je zároveň kladen důraz i na otázku sloučení rodin.

⁴⁴ BATTJES, H. *European Asylum Law and International Law*. 2006, s. 230.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 273.

⁴⁶ HATHAWAY, J. C.: *The Rights of Refugees under International Law*. CUP, 2005, s. 730.

2.1.3. Návrat

Návrat patří k jednomu z principů, na kterých ochrana stojí. Spousta států, které kdy přivodily dočasnou ochranu, tak učinily s tím, že se jedná o ochranu osob omezenou a osoby se navrátí do země původu.⁴⁷ Nicméně objevují se i situace, kdy státy přeměňují dočasný status na status trvalejší. Například v Belgii, Nizozemí a Itálii se očekávalo, že části bosenských uprchlíků bude umožněno přeměnit status dočasné ochrany na status trvalejšího rázu,⁴⁸ k čemuž také následně došlo.

Otázka návratu je problematická, jelikož osoby se často zaletí do společnosti a je obtížné zpřetrhat vazby a vrátit se zpět do země původu. Přesto se většina válečných uprchlíků chce navrátit domů dobrovolně. Státy jsou povinny přijmout nezbytná opatření a zajistit, aby dobrovolný návrat probíhal s ohledem na lidskou důstojnost. Zároveň je důležité, aby osoby, které se chtějí vrátit, věděly o situaci v zemi a byly na ní upozorněny. Informovanost je klíčová, cílem je chránit osoby před kroky, jež by mohly mít neblahé následky, a předejít následným návratům do hostitelského státu, což by zapříčinilo další náklady. Na úvahu států je, zda zajistí provádění zkušebních návratů osob dobrovolně žádajících o návrat. V praxi takový postup nebude levný a to pro jeho náklady. Pokud se osoba dobrovolně vrátí do země původu a bude se však chtít po dobu trvání dočasné ochrany navrátit do hostitelského státu, vyřídí státy na základě okolností v zemi původu žádosti o návrat kladně. Státy se zároveň musí dostatečně připravit na nucený návrat osob, kterým dočasná ochrana skončila a jež nemají nárok na přijetí. Povinností států je provést nucený návrat s ohledem na lidskou důstojnost a současně zvážit jakékoliv závažné humanitární důvody, které by v jednotlivých případech činily návrat nemožným nebo neodvratným.

2.1.4. Solidarita

Státy jsou ekonomicky i kapacitně zatíženy hromadným přílivem uprchlíků. Je třeba reagovat na tento problém a vzájemně spolu spolupracovat. Státy mají dle SDO úsilně vyvíjet kapacity pro přijetí osob, což se stane součástí rozhodnutí Rady o zavedení dočasné

⁴⁷ KOSER, K., WALSH, M., BLACK, R. 'Temporary Protection and the Assisted Return of Refugees from the EU' (1998) 10(3) IJRL, s. 444.

⁴⁸ Ibid., s. 453.

ochrany. V případě překročení limitů náhlým přílivem uprchlíků musí Rada reagovat a přijmout opatření včetně doporučení, aby dotčeným státům byla poskytnuta další pomoc. Pro poskytnutí finančních zdrojů se využívá Evropský fond pro uprchlíky, do kterého státy EU přispívají a následně se prostředky přerozdílí mezi členské státy, kdy nejvyšší částka náleží těm, které přijímají nejvíce uprchlíků. Finance se například přidávají institucím a organizacím na poli vzdělávání, školení a výzkumu. Solidarita nespočívá v pouhém přerozdělování finančních prostředků mezi státy, ale i v povinnosti vzájemně spolu spolupracovat, například v otázkách přemísťování osob, poskytovat si informace nezbytné k vyřízení všech záležitostí a předávat si údaje o potu osob s dočasnou ochranou.

Solidarita spočívá i ve spolupráci při náhlém přílivu uprchlíků, kdy státy vyčerpají svoji kapacitu pro přijetí všech osob. Za takových okolností by solidarita měla zahrnovat i reakci ostatních států přijetím uprchlíků na své území. Přestože je solidarita předpokladem pro fungování dočasné ochrany, spatuji tuto důležitost především v plnění funkce přerozdělování peněžních prostředků a nikoliv ve spolupráci formou přijetí části uprchlíků na území ostatních států EU v případě, že přivodní stát kapacitně nezvládne poskytnout přístěší všem osobám. Státy by se pravděpodobně postavily této situaci přijetím skupin uprchlíků, ale nedokážu si představit, jak by řešily otázku nutnosti přijetí desítek tisíc i statisíc uprchlíků, jelikož by to znamenalo velkou zátěž a Rada by o takovém postupu musela autoritativně rozhodnout a vybrat území, kam osoby přesune. Státy střední i západní Evropy se nacházejí v jiném postavení, než státy na hranicích EU, které nemají na výběr, jelikož jsou prvním místem, kam uprchlíci vstoupí. Můj postoj k této problematice je ovšem poněkud skeptický a nejsem toho názoru, že státy budou pozitivně reagovat na přesun velkého počtu uprchlíků na území EU.

2.2. Dočasná ochrana v USA

Podobný institut (temporary protected status) se objevuje i v právním řádu USA, konkrétně v zákoně o imigraci a státní příslušnosti, byť s odchylkami oproti úpravě EU.⁴⁹ Statusu se používá za trvajícího válečného konfliktu, kdy by návrat uprchlíků znamenal vážnou hrozbu pro jejich osobní bezpečnost. Dále se užíje v případě přírodních katastrof nebo za jiných výjimečných podmínek. Účelem je dočasně chránit uprchlíky, kteří se

⁴⁹ Neumožňuje například opouštění rodiny. Viz. US Immigration and Nationality Act, as amended (INA), section 244, 8 Code of Federal Regulations (CFR), section 244.2.

nemohou vrátit do země původu. Dočasné ochrana je poskytnána jedinci pocházejícímu z přesunovaných zemí i částí těchto zemí na omezené období. Země je rozhodnutím Ministra vnitra bezpečnosti uzavřena mezi okruhy států, jejichž státní příslušníci i osoby bez státní příslušnosti, které v dotyčné zemi měly dosavadní pobyt, mohou žádat o dočasnou ochranu. V současnosti je pod ochranu uzavřena Jižní Súdán, El Salvador, Haiti, Honduras, Nikaragua, Somálsko, Súdán a Sýrie.

Příjemci dočasné ochrany nemohou být vyhoštěni z USA, na žádost mohou získat pracovní povolení a dále jim může být uděleno cestovní oprávnění mimo USA. Přiznání dočasné ochrany nicméně nevede k získání trvalého pobytu i jiného typu statusu.⁵⁰

Vedle dočasné ochrany existuje v USA další forma ochrany pro válečné uprchlíky. Jedná se o tzv. odložený nucený odjezd (deferred enforced departure), který zajišťuje jeho příjemci, jakožto státním příslušníkům určitých zemí i osobám bez státní příslušnosti, které v zemi měly dosavadní pobyt, že nebudou nuceni opustit území USA po určité době. Zavedení tohoto nástroje závisí na uvážení prezidenta USA, který ve svém nařízení zároveň určuje podmínky nezbytné pro získání ochrany. V současnosti se tato ochrana vztahuje pouze na Libérii, kdy k jejímu zavedení došlo pro část liberijských občanů po vypršení lhůty dočasné ochrany.

⁵⁰ U.S. Department of Homeland Security. *Temporary Protected Status & Deferred Enforced Departure*, 2011.

ZÁV R

Postavení válečných uprchlíků patří k diskutovaným tématům pro jeho aktuálnost a závažnost. Jelikož váleční uprchlíci nespadají pod definici uprchlíka v ŽÚ1951, nepožívají ochrany jako uprchlíci elící pronásledování z různých důvodů. Váleční uprchlíci elí nerozlišujícímú násilí a to bez příčin v jejich politickém smýšlení i vyznání, ale pro faktickou přítomnost v zemi p vodu. Hromadnost útěk válečných uprchlíků činí tuto otázku komplikovanější pro její finanční, technickou a kapacitní náročnost.

V posledních letech se ochrana válečných uprchlíků zlepšila přijetím směrnic v rámci EU (KS, SDO). Jednou z možností pro válečné uprchlíky je požadovat udělení doplňkové ochrany na základě individuální žádosti, kdy se během řízení posuzuje, zda jedinec splňuje podmínky pro její udělení. Žadatel musí prokázat, že u něj existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se vrátil do země p vodu, byl by vystaven reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu. Přiznání statusu na základě ohrožení života v důsledku nerozlišujícího násilí během ozbrojeného konfliktu dle čl. 15 c) KS je v praxi států EU asté a osoby ze zemí jako Sýrie se nesetkávají s problémy prokazovat splnění daných podmínek. Nicméně doplňkovou ochranu nepovažují za vhodné řešení hromadného přílivu, který je charakteristický pro válečné uprchlíky. Vhodnější reakcí je poskytnutí pomoci prostřednictvím dočasné ochrany. Ta stojí na posouzení, zda jedinec patří do skupiny osob, kterým byla rozhodnutím Rady přiznána dočasná ochrana. Zavedení dočasné ochrany se vztahuje na všechny státy EU, není tudíž závislé na rozhodnutí národních orgánů států. Oba instituty zajišťují ochranu válečných uprchlíků a poskytují jim širokou škálu práv.

Mimo EU je úprava reagující na válečné uprchlictví zakotvena například v USA. Dočasná ochrana (temporary protected status) představuje způsob řešení masového přílivu, kdy se osobám uděluje ochrana, pokud země jejich p vodu je za azena mezi okruhy států, jejichž obyvatelé mohou žádat o dočasnou ochranu. Dále je ochrana poskytována prostřednictvím tzv. odloženého nuceného odjezdu, který zajišťuje jeho přijemcem, že nebudou nuceni opustit území USA po určité době.

Dalším způsobem ochrany je udělení statusu tzv. prima facie uprchlíků. Tento způsob dokáže rychle reagovat na hromadný příesun, jelikož dojde k odložení individualizovaného

řízení na pozdější dobu. Stejně vhodně se jeví přiznání výhod určitým skupinám *ad hoc*, kdy si státy samy určití, jestli udělí ochranu určitým skupinám uprchlíků, a mohou se pro konkrétní řešení rozhodnout dle finančních a kapacitních možností. Vedle těchto subsidiárních forem ochrany válečných uprchlíků si lze představit udělování ochrany formou azylu, avšak jedná se pouze o nástroj vnitrostátních právních řádů a není na něj právní nárok. Problém u zmíněných typů ochrany zůstává v jejich nezávaznosti, jelikož státy se pro přiznání statusu a výhod rozhodují dle svého uvážení, a dále v jejich nepředvídatelnosti, protože se jedná o nárazová řešení.

Za nejvhodnější nástroj řešení hromadného přesunu válečných uprchlíků považují dočasnou ochranu, jak je upravena v rámci EU i v USA. Postup je založen na určení, že na které státy se nacházejí v situaci ozbrojeného konfliktu a je nezbytné jejich obyvatelům zajistit přežití. Uprchlík pak nebude muset individuálně prokázat důvod pro udělení ochrany, ale pouhou přítomností v zemi, jež byla zaazena pod dočasnou ochranu. Pokud se situace v zemi přívod stabilizuje a uprchlíkům nebude hrozit vážná újma v případě návratu, je jak pro státy, tak pro uprchlíky, tím nejlepším řešením navrátit osoby do země přívodu. Návraty jsou nezbytným předpokladem pro fungování dočasné ochrany, jelikož pokud přijímající státy nebudou spatřovat dočasnost poskytnutí ochrany, ochota realizace se sníží a státy se budou zdráhat přežití poskytnout. Efektivní fungování dočasné ochrany stojí také na solidaritě států světa, které se musejí vzájemně podporovat a nepočítat pouze se státy, které jsou zeměmi, ze kterých váleční uprchlíci utíkají, územně nejbližší.

Přesun velkého počtu lidí z různých prostředí s sebou bezpochyby nese problémy, je však nutné se na situaci dívat i z hlediska možných dopadů, pokud by uprchlíkům pomoc poskytnuta nebyla. Došlo by ke zrelativizování základních a univerzálních zásad mezinárodního práva jako například *non-refoulement*. Státy tak musí na situaci odpovědět zavedením právních institutů s předem danými pravidly, které stabilizují situaci a nebudou tvořit nepřiměřenou nerovnost mezi státy. Je zřejmé, že poskytnout trvalou ochranu na území lidských států všem těmto osobám není z kapacitních důvodů proveditelné, dočasná ochrana ale představuje možnost, jak problém řešit. Problematika válečných uprchlíků není dočasnou otázkou, jelikož válečné konflikty jsou viditelné i do budoucna. Je třeba se problémem nadále zabývat a vyvarovat se případnému vzniku, případně naučit efektivně reagovat na vzniklou situaci a podporovat návrat uprchlíků po pominutí nebezpečí zpět do země přívodu.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

- EPELKA, ., JÍLEK, D., ŠTURMA P. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*, Brno, 1997.
- BATTJES, H. *European Asylum Law and International Law*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, 205-208 a 219-275.
- FELLER, E., TÜRK, V., NICHOLSON, F. and UHCR (eds), *Refugee protection in international law: UNHCR's global consultations on international protection*, Cambridge University Press, 2003.
- GOODWIN-GILL, G., MCADAM, J.: *The Refugee in International Law*, 3rd edition, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- HAILBRONNER, K. *EU Immigration and Asylum Law – Commentary*. Verlag C.H. Beck, 2010, s. 1138-1139.
- HATHAWAY, J. C. *The Rights of Refugees under International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V., a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví 2. SCRIPTA IURIDICA*, Praha. 2012.
- HONUSKOVÁ, V. *Definice uprchlíka a její výklad a aplikace v souasném mezinárodním právu*. 1. Praha. 2012.
- JACKSON, I. *The Refugee Concept in Group Situations*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1999.
- JÍLEK, D. (eds.). *Spole ný evropský azylový systém: dopl ková ochrana. Sborník*. 1. vyd. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007.
- JÍLEK, D., PO ÍZEK, P. (eds.) *Spole ný evropský azylový systém: transpozice sm rnic*. Kancelá ve ejného ochránce práv, 2008.
- KOSA , D., MOLEK, P., HONUSKOVÁ, V., JURMAN, M., LUPA OVÁ, H. *Zákon o azylu. Komentá* . Praha: Wolters Kluwer, 2010.
- OND EJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 37-47, 168-190.
- MCADAM, J. *The Qualification Directive: An Overview*. In: ZWAAN, K.: *The Qualification Directive: Central Themes, Problem Issues, and Implementation in Selected Member States*, Nijmegen, 2007, s. 17.

- SPIJKERBOER, T. *Subsidiarity in Asylum Law: The Personal Scope of International Protection* IN: BOUTEILLET-PAQUET, D (eds.). *Subsidiary Protection of Refugees in the European Union: Complementing the Geneva Convention?* Brussels, Odysseus Network, 2002.

Internetové zdroje:

- European Union: European Commission. 'Explanatory Memorandum' in *Commission of the European Communities Proposal for a Council Directive on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals and Stateless Persons as Refugees or as Persons Who Otherwise Need International Protection* COM (2001) 510 final (12 Sept. 2001) 5, *Official Journal* 051 E, 26/02/2002, [cit. 2014-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52001PC0510>>
- International Law Association, *International Law Association, Resolution 5/2002 on Refugee Procedures (Guidelines on Temporary Protection)*, 6 April 2002, 5/2002-, bod 7, [cit. 2014-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/4280b0804.html>>
- KOSER, K., WALSH, M., BLACK, R. 'Temporary Protection and the Assisted Return of Refugees from the EU' (1998) 10(3) *International Journal of Refugee Law* 444-461, [cit. 2013-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://ijrl.oxfordjournals.org/>>
- LAMBERT, H.: 'The Next Frontier: Expanding Protection in Europe for Victims of Armed Conflict and Indiscriminate Violence' (2013) 25(2) *International Journal of Refugee Law* 207-234, [cit. 2013-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://ijrl.oxfordjournals.org/>>
- LAMBERT, H., FARRELL, T.: 'The Changing Character of Armed Conflict and the Implications for Refugee Protection Jurisprudence' (2010) 22(2) *International Journal of Refugee Law* 237-273, [cit. 2014-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://ijrl.oxfordjournals.org/>>
- MCADAM, J.: 'The European Union Qualification Directive: The Creation of a Subsidiary Protection Regime' (2005) 17(3) *International Journal of Refugee Law* 461-497, [cit. 2013-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://ijrl.oxfordjournals.org/>>
- TÜRK, V., EDWARDS, A., BRAEUNLICH, M. 'Introductory Note to the San Remo Summary Conclusions on Temporary Protection' (2013) 25(1) *International Journal of Refugee Law* 177, [cit. 2014-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://ijrl.oxfordjournals.org/>>

- UNHCR. *Asylum in the European Union: A Study of the Implementation of the Qualification Directive*. Brussels, November 2007, [cit. 2013-10-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/47302b6c2.html>>
- UNHCR, Executive Committee. *Ensuring International Protection and Enhancing International Cooperation in Mass Influx Situations*. UN Doc EC/54/SC/CRP.11, 2004, [cit. 2013-12-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/4a54bc27d.html>>
- UNHCR, Executive Committee Conclusion No 22 (1981), (XXXII) (1981), 'Protection of Asylum-Seekers in Situation of Large-Scale Influx', [cit. 2013-11-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/3ae68c6e10.html>>
- UNHCR, *Global Consultations on International Protection: Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework*, 1st mtg, UN Doc EC/GC/01/4, 19 February 2001, [cit. 2013-12-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/3bfa83504.html>>
- UNHCR. *Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements*. February 2014, [cit. 2013-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/52fba2404.html>>
- UNCHR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, HCR/IP/4/Eng/REV. January 1992, [cit. 2013-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/3d58e13b4.html>>
- UNHCR. *Note on International Protection*, UN Doc. A/AC.96/830, 7. September 1994, [cit. 2013-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/3f0a935f2.html>>
- UNHCR, *Protection of Refugees in Mass Influx Situations: Overall Protection Framework, Background Paper prepared for the Global Consultation on International Protection*, EC/GC/01/4, 19 Feb. 2001, [cit. 2013-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/3bfa83504.html>>
- UNHCR. *Providing International Protection Including Through Complementary Forms of Protection*, EXCOM, UN Doc. EC/55/SC/CRP.16, 2. June 2005, [cit. 2013-12-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.refworld.org/docid/47fdfb49d.html>>
- UNHCR. *Roundtable on Temporary Protection International Institute of Humanitarian Law*, 2012, [cit.2013-12-07], Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/506d8ee49.pdf>>
- UNHCR. *Syria Regional Refugee Response*, 2014, [cit. 2014-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>>
- UNHCR. *2014 UNHCR country operations profile - Middle East and North Africa*, 2014, [cit. 2014-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/pages/4a02db416.html>>

- UNHCR, *2014 UNHCR country operations profile – Turkey*, 2014, [cit. 2014-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.org/pages/49e48e0fa7f.html>>
- U.S. Department of Homeland Security. *Temporary Protected Status & Deferred Enforced Departure*, 2011, [cit. 2014-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.uscis.gov/humanitarian/temporary-protected-status-deferred-enforced-departure>>

Právní předpisy:

- Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. srpence 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími
- Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci těchto zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (tzv. kvalifikační směrnice)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci těchto zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (pracované znění)
- Ženevské úmluvy na ochranu obětí války 1949 včetně Protokolů
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv 1950
- Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951 včetně Protokolu 1967
- Bangkotské principy 1966
- Úmluva Organizace africké jednoty 1969
- Cartagenská deklarace 1984
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů
- US Immigration and Nationality Act, as amended

Soudní rozhodnutí:

- *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, Evropská unie: Soudní dvůr Evropské unie, 30 ledna 2014.

- *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, European Union: Court of Justice of the European Union, 17 February 2009.